

Hugleiðingar um jaðarinn

Búsetufrelsi í aðlaðandi samfélögum – endurheimt útnárans

DR. ANNA KARLSDÓTTIR,
LAND- OG FERÐAMÁLAFRÆÐI,
LÍF OG UMHVERFISVÍSINDAEILD, VERK- OG
NÁTTÚRUVÍSINDASVIÐ, /VON

Pingsályktun um stefnumótandi byggðaáætlun fyrir árin 2018-2024

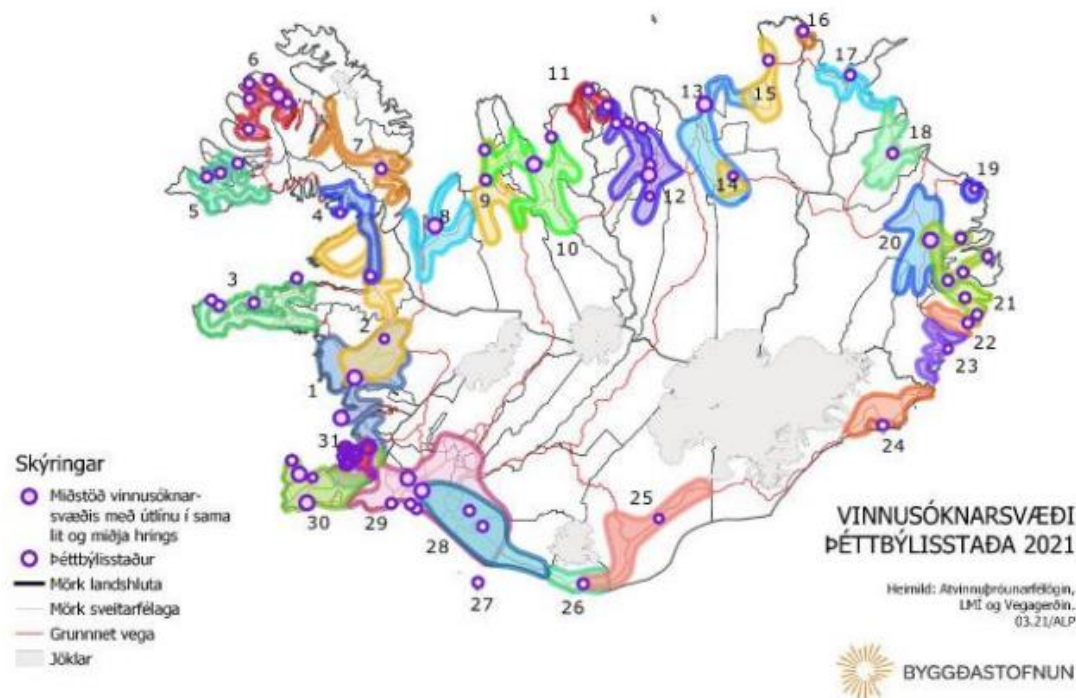
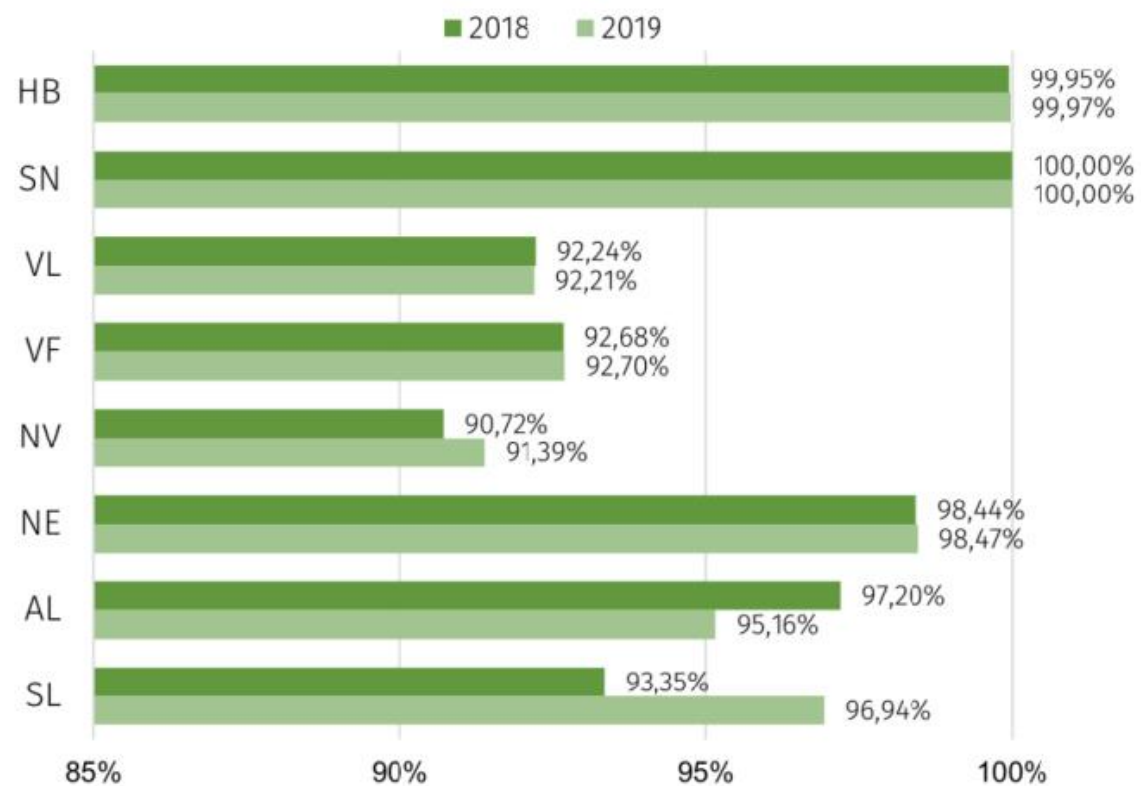
- **Framtíðarsýn:** Ísland verði í fararbroddi með **nútímainnviði**, **framsækna þjónustu**, verðmætasköpun, jöfn lífsgæði og öflug sveitarfélög sem geti annast staðbundin verkefni og veitt íbúum **hagkvæma og góða þjónustu** með markmið sjálfbærrar þróunar að leiðarljósi. **Nýjasta tækni** tengi byggðir og Ísland við umheiminn í jafnvægi við umhverfið.
- Í öllum landshlutum verði blómlegar byggðir og öflugir byggðakjarnar þar sem stuðlað verði að bættum lífskjörum landsmanna með sem **jöfnustu aðgengi að grunnþjónustu** og **atvinnutækifærum óháð efnahag og búsetu**. **Grunnþjónusta verði veitt íbúum sem mest í nærsamfélagi**. Á höfuðborgarsvæðinu verði miðstöð opinberrar stjórnsýslu og **miðlægrar þjónustu** sem allir landsmenn hafi gott aðgengi að.

Byggðaáætlun 2022-2036 og aðgerðaáætlun 2022-2026 (Samþykkt 2022)

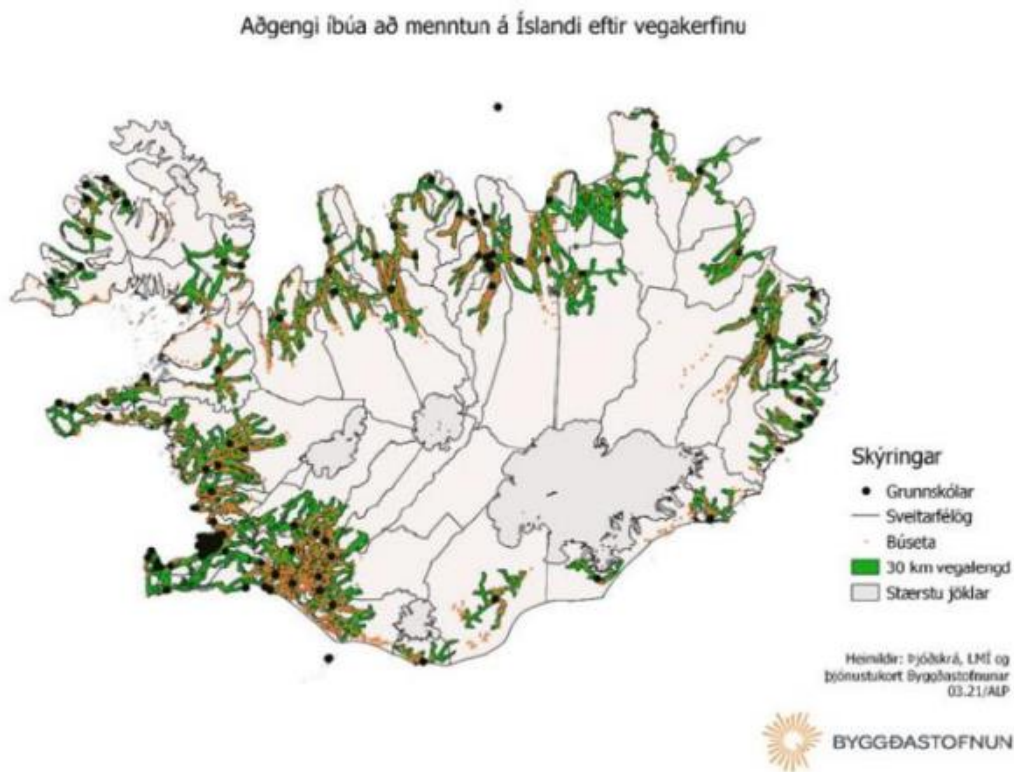
- Aðgerðaáætlunin kveður á um 44 aðgerðir. Öll ráðuneytin eru beinir aðilar að byggðaáætlun og ber hvert þeirra ábyrgð á minnst einni aðgerð. Flestar aðgerðirnar eru á ábyrgð innviðaráðuneytis, alls 12 og umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytið ber ábyrgð á 10 aðgerðum.
- Samráð og samhæfing eru leiðarljós við mótun og framkvæmd byggðaáætlunar. Samráðið er ekki hvað síst við sveitarfélög í gegnum landshlutasamtök þeirra og Samband íslenskra sveitarfélaga og við ráðuneyti í gegnum stýrihóp Stjórnarráðsins um byggðamál. Samhæfingin birtist meðal annars í nánú samráði við ábyrgðaraðila annarra málaflokka ríkisins þar sem leitað er leiða til að tengja byggðaáætlun sem mest við aðrar opinberar stefnur á áætlanir.

Fjarlægð ein og sér segir ekki allt um aðgengi - fjallvegir og veður oft farartálmi að vetri

Mynd 5: Hlutfall þeirra sem búa innan 30 km frá heilsugæslustöð

Hæst hlutfall grunnskólabarna á Norðurlandi vestra og á Vestfjörðum þarf að aka yfir 60 km til og frá skóla

Hlutfall grunnskólabarna sem ekki hafa aðgengi að skóla í 30 km fjarlægð frá heimili sínu	
Suðurnes	0%
Vesturland	7%
Vestfirðir	7%
Norðurland vestra	8,5%
Norðurland eystra	1,5%
Austurland	3,4%
Suðurland	3%
Höfuðborgarsvæðið	0,02%

Sótt á https://www.byggdastofnun.is/static/files/Skyrslur/almenn-greining-srn-sept-2021_3.pdf

Mynd 2. Aðgengi að grunnskólum eftir vegakerfinu miðað við 30 km

Víða lagt þrífasa rafmagn á sama tíma og ljósleiðarastrengi

Erfitt að byggja upp annað en sauðfjárbúskap í sveitum án þrígga fasa rafmagns

Bóndi í Djúpavogshreppi segir skort á þrígga fasa rafmagnni hamla atvinnuuppbyggingu í sveitum landsins. Þingmaður segir miður að enn séu 30% háspennukerfisins einfasa.

„Hér erum við að reyna að byggja upp matvælaframleiðslu á einfasa rafmagnni og höfum rekið okkur illilega á að það er gjörsamlega ómögulegt. Öll tæki í matvælaframleiðslu (og öðrum iðnaði) krefjast þrígga fasa rafmagns.“

Frétt frá 2016 í Austurfréttum:

<https://www.austurfrett.is/frettir/erfitt-ad-byggja-upp-annad-en-saudfjarbuskap-i-sveitum-an-thrigga-fasa-rafmagns>

11/21/2023

FRÉTTIR Innlendar fréttir

Þrífasa rafmagn í dreifbýli

- Strengur að Djúpuvík spennusettur

Föstudagur, 12. nóvember 2021

Helgi Bjarnason

helgi@mbl.is

Orkubú Vestfjarða hefur lokið við að leggja þrífasa rafmagn úr Steingrímsfirði í Djúpuvík á Ströndum. Strengurinn var spennusettur í gær.

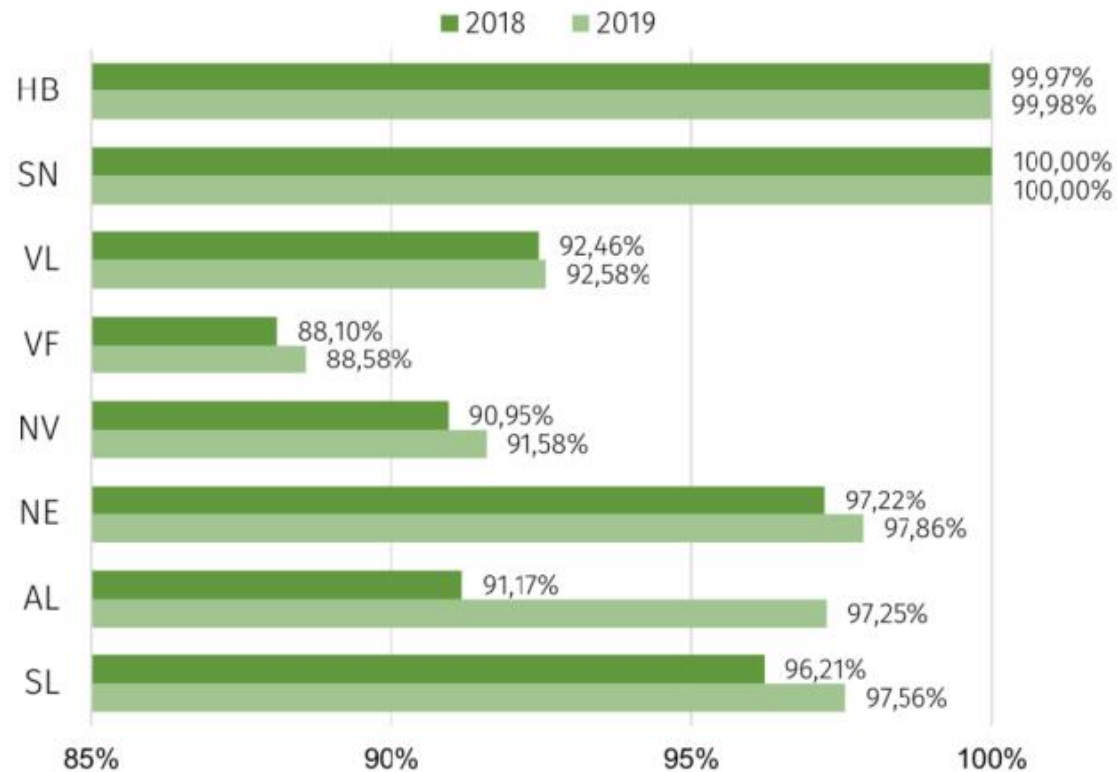
Verið er að hanna framhaldið, þrífösun í Norðurfjörð, en Elías Jónatansson orkubússtjóri segir að tímasetning framkvæmda hafi ekki verið ákveðin. Orkubúið hefur gjarnan unnið að þrífösun í samstarfi við sveitarfélög, ekki síst í tengslum við ljósleiðaravæðingu dreifbýlis.

Djúpuvík Búið er að spennusetja strenginn til Djúpuvíkur. Haldið verður áfram norður

Heimild mbl.is

Aðgengi að verslunum dregist saman - mörg keyra langar leiðir í lágvöruverslanir

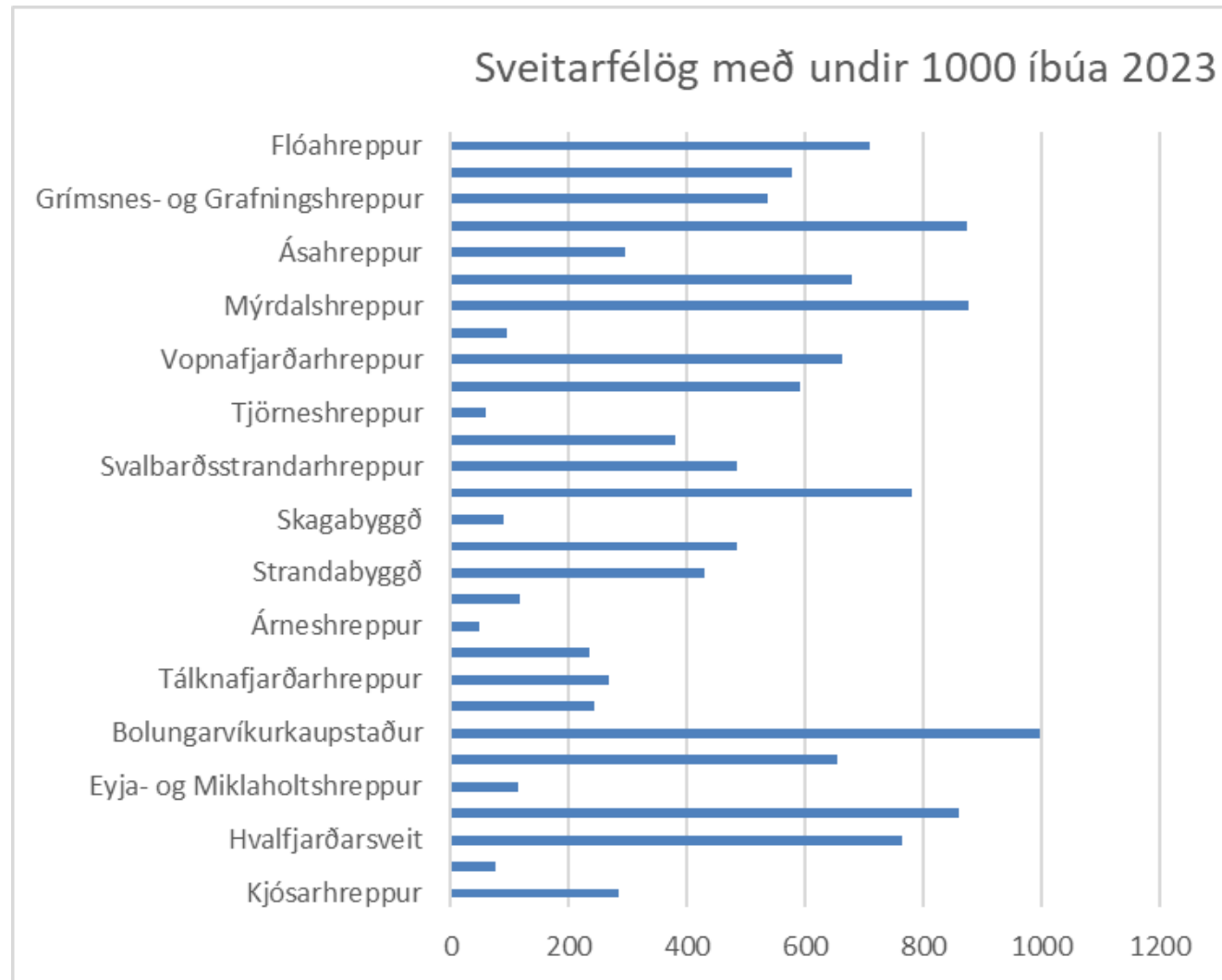
Mynd 7: Hlutfall þeirra sem búa innan 30 km frá dagvöruverslun

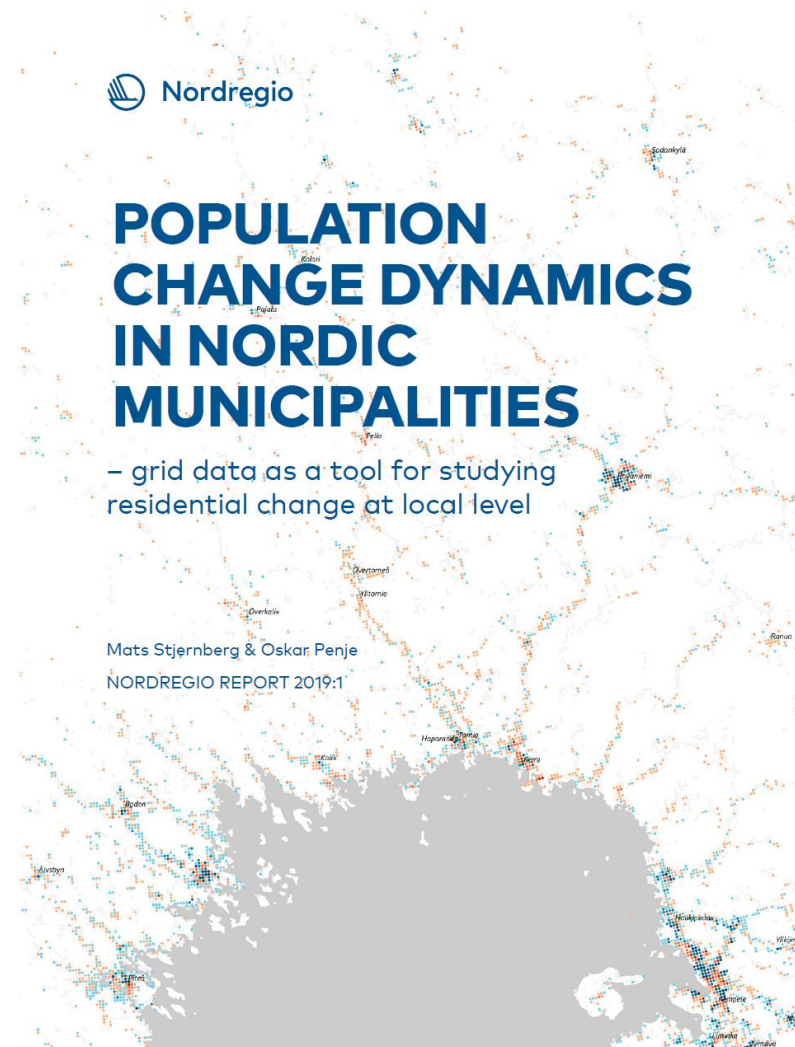
12 verslanir utan
höfuðborgarsvæðis:

- Reykjanesbæ
- Akranes, Borgarnes
- Stykkishólmur
- Ísafjörður
- Akureyri
- Egilsstaðir
- Selfoss, Hveragerði
- Vestmannaeyjar

Kjósarhreppur	285
Skorradalshreppur	75
Hvalfjarðarsveit	765
Grundarfjarðarbær	861
Eyja- og Miklaholtshreppur	114
Dalabyggð	653
Bolungarvíkurkaupstaður	997
Reykholahreppur	242
Tálknafjarðarhreppur	268
Súðavíkurhreppur	235
Árneshreppur	47
Kaldrananeshreppur	116
Strandabyggð	428
Sveitarfélagið Skagaströnd	484
Skagabyggð	89
Hörgársveit	780
Svalbarðsstrandarhreppur	485
Grýtubakkahreppur	379
Tjörneshreppur	60
Langanesbyggð	592
Vopnafjarðarhreppur	661
Fljótaldshreppur	96
Mýrdalshreppur	877
Skaftárhreppur	680
Ásahreppur	295
Hrunamannahreppur	874
Grímsnes- og Grafningshreppur	535
Skeiða- og Gnúpverjahreppur	577
Flóahreppur	708

Population Change Dynamics in Nordic Municipalities – Grid data as a tool for studying residential change at local level

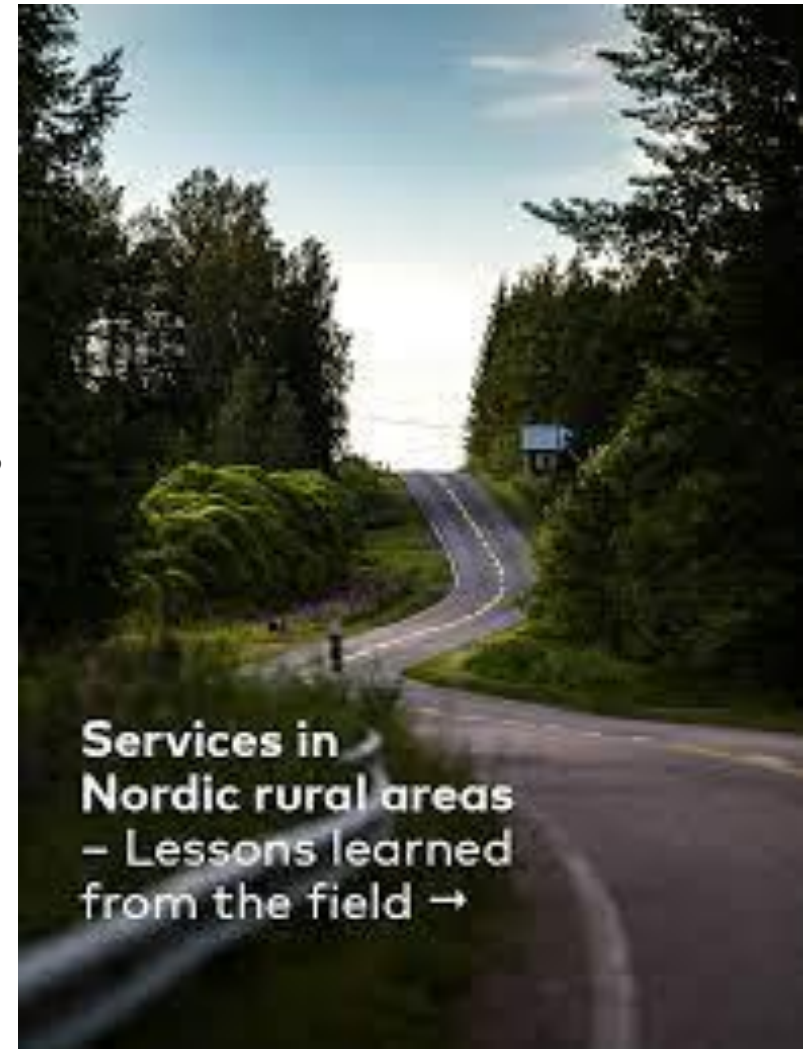

Byggðaaætlun 2022-2036 - Lykilviðfangsefni

- Til að takast á við þær áskoranir sem blasa við á sviði byggðapróunar verði unnið að eftirfarandi fimm lykilviðfangsefnum:
 - 1. Lýðfræðilegri þróun og grunnþjónustu.
 - 2. Fjölbreyttu atvinnulífi.
 - 3. Innviðum.
 - 4. Umhverfis- og loftslagsmálum.
 - 5. Alþjóðlegri samkeppnisstöðu og sjálfbærni byggða.
- Efling sveitarstjórnarstigsins og jafnréttissjónarmið verði tengd við úrlausn þessara áskorana.

Aðgerðaráætlun 2022-2026

- **A. Jafna aðgengi að þjónustu.**
 - *A.1. Háhraðanettengingar. 2022-2025*
 - *A.2. Jöfnun orkukostnaðar. 2022-2026*
 - *A.3. Bráðaviðbragð neyðarþjónustu. 2022-2025*
 - *A.4. Velferðarnet. 2022-2026*
 - *A.5. Fjarheilbrigðisþjónusta. 2022-2026*
 - *A.6. Aðgengi að sérfræðiþjónustu á heilbrigðissviði. 2022-2023*
 - *A.7. Nærþjónusta við innflytjendur. 2022-2024*
 - *A.8. Stjórnsýslustöðvar ríkis í héraði. 2022-2026*
 - *A.9. Verslun í dreifbýli. 2022-2026*
 - *A.10. Almenningsamgöngur milli byggða. 2022-2026*
 - *A.11. Heildstæð skólaþjónusta. 2022-2024*
 - *A.12. Jafnræði til náms. 2022-2026*
 - *A.13. Starfspróun starfsfólks leik- og grunnskóla. 2022-2026*
 - *A.14. Ráðstöfun fjármuna til grunnskóla. 2022-2026*
 - *A.15. Opinber grunnþjónusta og jöfnun aðgengis.*

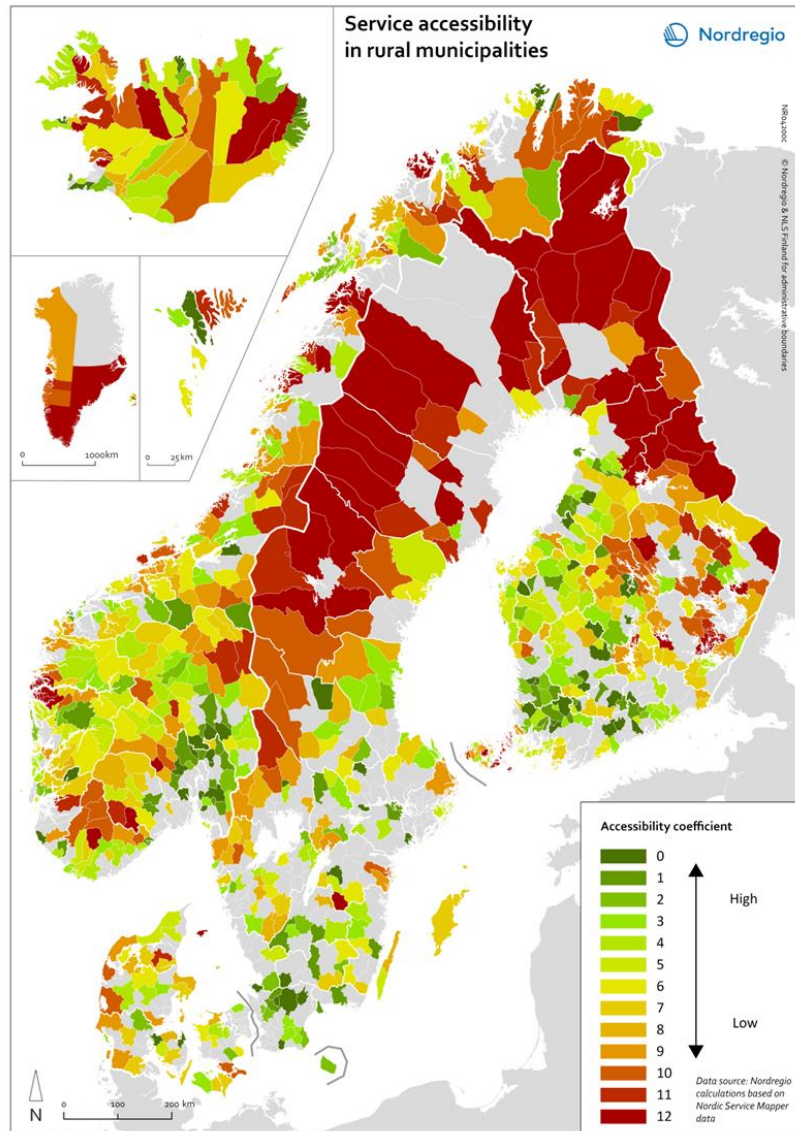

Tímabil og breyttar áherslur byggðamála í Norðurlandasamstarfi á nýrri öld

- Arfur tíunda áratugar: Aukin tengsl við Evrópusambandið og áhrif þess á svæðisbundna styrki í dreifbýli. Nordregio stofnað úr NordREFO, Nordplan & NOGRAN.
- Fyrsti áratugur: Norræna samvinnuáætlunin um byggðastefnu, staða hennar innan Evrópu. Uppbyggingarstyrkir Evrópusambandsins og svæðastyrkir (Interreg). Samræmdar byggðapróunarstefnur um hagvöxt & skipulagsmál í tengslum við umhverfismál. Aukin þekking á tengslum lýðfræðilegrar þróunar, velferðamálum og vinnumarkaði.
- Annar áratugur: Svæðisbundin nýsköpunarstefna og þáttur hennar í auknu atvinnustigi og hagþróun. Samvinna þvert á landamæri og sjálfbær þróun á Norðurslóðum Norðurlanda. Áhersla á lýðfræði, aðdráttarafl dreifbýlis, ungmenni og ferðamál.
- Þriðji áratugur: Félagsleg sjálfbærni, litlar og meðalstórar borgir – grænar borgir. Aðlögun innflytjenda og flóttamanna, húsnæðismál. Nýsköpun og efnahagslega sterk svæði í ljósi byggðastefnu. Lífhagkerfi, iðnaðarklasar og grænar umbreytingar. Græn umskipti aðaláherslan nú – ‘smart specialization’ og færniframboð á vinnumarkaði.

Nauðsynleg þjónusta : Verkefni Embættismannanefndar Norðurlanda um sjálfbæra dreifbýlisþróun

	Denmark	Finland	Iceland	Norway	Sweden	Faroe Islands	Greenland	Åland
Is service delivery included in rural policy	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
(How) does the rural policy ensure place-based services?	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow
Which services are included?								
Climate adaption and management of climate impacts	Red	Green	Red	Green	Green	Red	Red	Yellow
Emergency services and civil defence	Red	Green	Red	Green	Red	Green	Red	Green
Education and childcare	Yellow	Green	Yellow	Green	Green	Green	Green	Green
Healthcare and social care	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
Physical infrastructure	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green
Digital infrastructure	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Red	Green

Figure 1. This figure illustrates the analytical work on Nordic rural and regional policies and should only be read alongside the text as the subtler nuances might otherwise be missed. The aspects and questions to the left in the figure are questions asked about the material collected in each Nordic country and region. The services listed are derived from the research review performed by the authors and presented in a previous report. Green indicates that the topic is included in the documents reviewed; yellow that it is included to some extent, red that it is not included

Mikill árangur náðst í að efla aðgengi að fjarskiptaneti

Ísland ljóstengt: 180 milljónir í lokaáfangi

© 16.03.2021 - 14:38 Innlent - Fjarskiptasjóður - Ljósleiðaravæðing - Samgöngumál - Sveitarfélög - Tækni og vísindi

Mynd: Aðsend mynd

Hafinn er lokaáfangi í átakinu Ísland ljóstengt þar sem þrettán sveitarfélögum gefst kostur á stuðningi til ljósleiðaravæðingar. Formaður Fjarskiptasjóðs segir að nú sé meðal annars horft til svæða þar sem hingað til hefur þótt of dýrt að leggja ljósleiðara.

Verkefnið Ísland ljóstengt hófst árið 2016 og er skilgreint sem tímabundið átak stjórnvalda við að byggja upp ljósleiðara í dreifbýli utan markaðssvæða.

Mælikvarðar - staða í byrjun árs 2021

Aðgengi lögheimila og fyrirtækja að 100 Mb/s	84%
Aðgengi lögheimila og fyrirtækja að 1 Gb/s	80%
Aðgengi lögheimila og fyrirtækja að ljósleiðaratengingu	82%
Aðgengi lögheimila að farsíma og/eða farneti	99,9%
Talsamband á þjóðvegum (hálandi ekki tekið með)	97%
Netsamband (3G eða betra) á þjóðvegum (hálandi ekki tekið með)	98%

Heimild: Grænbók um fjarskipti, júlí 2021

Læknir í Svíþjóð skoðar í eyru austfirskra barna

25.10.2020 - 13:28 Innlent · Austurland · Norðurland · Suðurland · Vestfirðir · Vesturland

Fjarlækningataeki á Egilsstöðum, Eskifirði, Borgarfirði eystra og Djúpavogi.

Heilbrigðisstofnun Austurlands er í fremstu röð í fjarlækningum samkvæmt nýrri samnorrænni skýrslu. Læknar í Reykjavík og Svíþjóð skoða sjúklinga á Austurlandi í gegnum netið með aðstoð hjúkrunarfræðings. Tæknin getur í sumum tilvikum leitt til betri þjónustu því hægt er að vinna með myndir og upptökur af einkennum.

Á heilsugæslustöðinni á Eskifirði er eitt af fjórum fjarlækningataekjum á Austurlandi en hin eru á Egilsstöðum, Borgarfirði eystra og Djúpavogi. Þau fara á flakk eftir þörfum og eru búin margs konar

RÚNAR SNÆR
REYNISSON

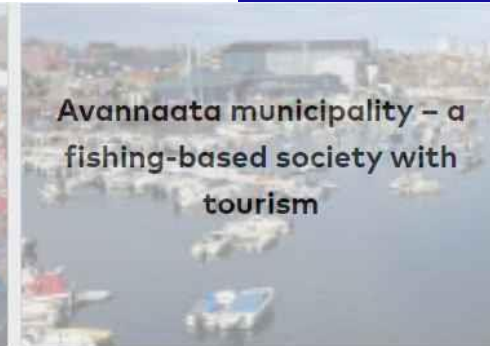
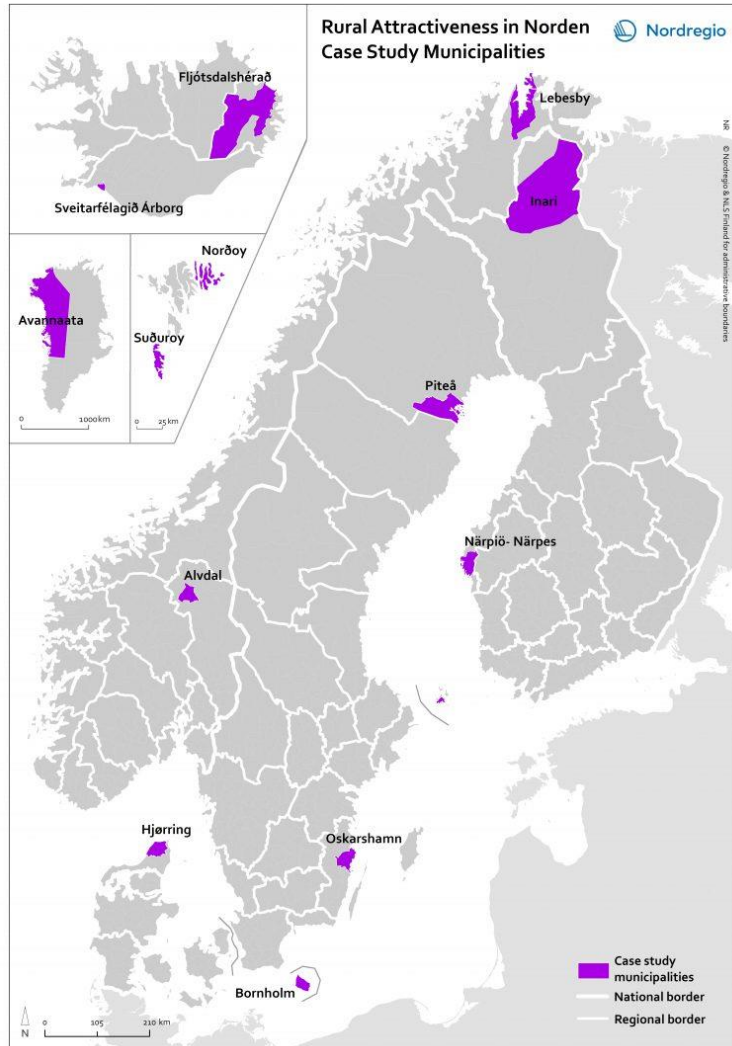
Fréttastofa RÚV

[Senda skilaboð](#)

[Hlusta](#)

Sótt á <https://www.ruv.is/frett/2020/10/25/laeknir-i-svithjod-skodar-i-eyru-austfirskra-barna>

Rural attractiveness in Norden

The Rural way

Listen to the full podcast episode and subscribe on

 Listen on **Spotify**

 Listen on **Apple Podcast**

 Listen on **RSS**

When COVID-19 hit with its lockdowns and foreign travel restrictions, did you suddenly feel drawn to life somewhere more remote? If so, you weren't alone. Rural areas around the world suddenly found themselves overwhelmed with visitors, and in some cases, this influx even overpowered the infrastructure.

But on the other side, as people got more open-minded about rural living, they also became more aware of the potential mental and physical health benefits, as well as the opportunities for more sustainable lifestyles.

RURAL HOUSING CHALLENGES IN THE NORDIC REGION

Sara Öst, Elinor, Louise Östergård,
Vera Öst, Hanna Ryt-Sjöström,
Sara Turunen and Cecil Fahl

NORDREGIO REPORT 2019 11

Urban–rural flows from seasonal tourism and second homes

Planning challenges and strategies in the Nordics

Elin Östergård, Louise Östergård, Vera Öst,
Hanna Ryt-Sjöström and Cecil Fahl

NORDREGIO REPORT 2019 11

+ Að fæða heima

+ Fæðingarstofa hjá Björkinni

+ Fæðingavakt Landspítala

+ Fæðingardeild HVE Akranesi

+ Fæðingardeild HVEST Ísafirði

+ Fæðingardeild Sjúkrahússins á Akureyri

+ Fæðingardeild HSA Neskaupstað

+ Fæðingardeild HSU Selfossi

+ Fæðingardeild HSU Vestmannaeyjum

+ Fæðingardeild HSS Reykjanesbæ

Stendur við alla valkosti hér hægra megin,
aðra en Landspítala og Sjúkrahúsið á Akureyri:

Þú getur valið að fæða á fæðingardeild sjúkrahússins á Neskaupstað ef:

- Þú ert hraust og meðgangan hefur verið án alvarlegra áhættuþátta
- Meðgöngulengdin er a.m.k. 37 vikur
- Þú gengur með eitt barn sem er í höfuðstöðu

Fæðingardeildinni á Króknum lokað í sparnaðarskyni

feykir.is | Skagafjörður | 07.01.2010 | kl. 14.16 | oli@feykir.is

<https://www.feykir.is/is/frettir/faedingardeildinni-a-kroknum-lokad-i-sparnadarskyni>

28. nóvember 2003 | Austurland | 61 orð

Fæðingardeild lokað | Fæðingardeildin á Egilsstöðum...

Fæðingardeild lokað | Fæðingardeildin á Egilsstöðum verður ekki opnuð aftur. Deildinni var tímabundið lokað fyrir rúmu ári vegna námsleyfis ljósmóður en ógerlegt reyndist að fá afleysingu fyrir hana, þrátt fyrir ítrekaðar auglýsingar, jafnvel erlendis.

<https://www.mbl.is/greinasafn/grein/766310/>

Réttur á að fá að fæða í Vestmannaeyjum

2. febrúar 2016

Hrundið hefur verið að stað undirskriftasöfnun sem ber nafnið *Réttur á að fá að fæða í Vestmannaeyjum*. „Tilgangur þessa lista er að sýna fram á það að konur í Vestmannaeyjum eiga ekki að þurfa að leggja á sig langt og strangt ferðalag til þess að fæða barn. Heilbrigðisþjónusta á að vera til staðar því ekki er alltaf hægt að stóla á samgöngur milli lands og eyja og því mikið lagt á þungaða konu. ❖?vissa og álag vegna ferðar upp á land og bið, vinnutap maka og skólatap barna. Að fara með barn sem er 1 til 2 daga gamalt í Herjólf eða flug er ekki eitthvað sem móðir vill gera barninu sínu. Berjumst fyrir rétti okkar!“

<https://eyjafrettir.is/2016/02/02/rettur-a-ad-fa-ad-faeda-i-vestmannaeyjum/>

Um alla útnára norðurskautsins hefur fæðingarpjónusta verið skorin niður – hér dæmi um vegalengdir til næstu fæðingarpjónustu í Västerbotten og Norrbotten SE

Frá átakinu: Vegurinn er engin fæðingar-
deild (SE: vägen är inget BB)

